

RECENZJA

**Rozprawy doktorskiej Pani mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej
pt.: „Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia”
wykonanej pod opieką promotorską Pani dr hab. inż. arch. Dominiki Pazder, prof. PP
w Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej**

1. Podstawa opracowania

- 1.1. Zlecenie Dziekana Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej, Pani dr hab. inż. arch. Agaty Gawlak, prof. PP, na opracowanie recenzji rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej: pismo nr WA.63.02.2025 z dnia 07.04.2025 (wpłynęło 23.04.2025)
- 1.2. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r., art. 187 (Dz. U. z 2023 r. poz. 742) z późniejszymi zmianami
- 1.3. Rozprawa doktorska: Zuzanna Kasperczyk-Brodecka „*Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia*”, Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej, Poznań 2024 (wpłynęła 23.04.2025) – oprawiony tom A4 wraz z CD

1. Ocena części formalnej rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska Pani mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej pt.: „*Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia*” jest jednotomowym, ilustrowanym opracowaniem w formie wydruku komputerowego formatu A4 o objętości 416 numerowanych stron z towarzyszącym CD.

Pracę opracowano i przedstawiono do oceny w dyscyplinie *architektura i urbanistyka*. Jednak jak w wielu wyróżniających się opracowaniach naukowych z ostatnich lat, także i w tym Doktorantka porusza zagadnienia z innych dyscyplin nauki lub z pogranicza dyscyplin. Takie

interdyscyplinarne podejście jest uprawnione i konieczne w opracowaniach naukowych dotyczących problematyki urbanistycznej i planistycznej, a takim opracowaniem jest recenzowana rozprawa doktorska.

Struktura formalna rozprawy doktorskiej jest prawidłowa. Po stronie tytułowej, zamieszczono jednostronicową *Przedmowę* (str.5) z podziękowaniami dla Promotorki, Rodziny i innych osób i organizacji, które przyczyniły się do powstania rozprawy, po czym następuje *Spis Treści* (str. 7-9). Merytoryczną zawartość rozprawy (str. 11-381) podzielono na: *Wprowadzenie* (str.11-40) oraz trzy części: *Część 1: Wakujące zasoby przestrzenne w kontekście działań regeneracyjno-rozwojowych – identyfikacja tła teoretycznego* (str. 41-122); *Część 2: Strategia recyklingu przestrzeni- badania własne* (str. 123-370); *Część 3. Podsumowanie i wnioski*; Wszystkie części podzielono na podrozdziały pierwszego stopnia, a części 1 i 2 także na podrozdziały drugiego i trzeciego stopnia, co jest zgodne z dobrymi praktykami w konstruowaniu opracowań naukowych. Następnie, Doktorantka zamieściła *Literaturę* (str. 382-394); *Spis źródeł internetowych* (str. 395- 396) zawierający 56 pozycji; *Spis ilustracji* (str. 397-402) zawierający 149 pozycji; *Spis tabel* (str. 403-404) zawierający 20 pozycji; *Aneks* (str. 405-414) zawierający 5 załączników ilustrujących metody badawcze opisane na kartach pracy oraz wymagane ustawowo streszczenia w językach: polskim i angielskim (str. 415-416).

W strukturze pracy odnaleziono dwa potknięcia o charakterze redakcyjnym: pozycje literaturowe nie zostały ponumerowane (jest ich ponad 200), co ułatwiłoby pisanie tej części recenzji i być może odwołania do nich w tekście. Dodatkowo *Spisy: ilustracji i tabel* nie zostały ujęte w *Spisie treści* na str.9. To niewielkie uchybienia, które mogą zostać usunięte podczas publikacji pracy w formie książkowej, o co recenzent z tego miejsca wnosi.

Niektóre z ogromnej ilości, autorskich w większości, ilustracji zamieszczonych w pracy to fotografie, inne to mapy, schematy , w tym także schematy urbanistyczne czy wykresy kołowe lub słupkowe. Wszystkie tabele zostały opracowane przez Doktorantkę. Ich ilość i doskonała jakość pomagają zrozumieć opisywane na kartach rozprawy treści - są ich niezbędnym, merytorycznym uzupełnieniem. Przy finalnym przygotowaniu niektórych schematów urbanistycznych, zamieszczonych w *Części 2*, Doktorantka nie uniknęła niewielkich pomyłek, które wynikały zapewne z ogromu opracowywanego materiału (Ryc. 82 str. 217 – odwrócone szrafy na mapie : „ stopień zazielenienia- niski, średni, wysoki, bardzo wysoki” ; Ryc. 83, str.223 – plac jest ogólnodostępny, a nie tylko „dla wybranych użytkowników”). Są to jednak pomyłki łatwe do wyeliminowania podczas korekty przed ewentualnym przygotowaniem rozprawy do druku w formie publikacji książkowej.

Praca została skonstruowana zgodnie z dobrą praktyką obowiązującą w rozprawach doktorskich i w innych opracowaniach naukowych. Doktorantka prawidłowo i sprawnie posługuje

się warsztatem naukowym charakterystycznym dla dyscypliny architektura i urbanistyka, a metodologia pracy jest bardzo dobrze przedstawiona we *Wprowadzeniu*, a także usystematyzowana przy pomocy wykresów w kolejnych częściach rozprawy.

Praca doktorska napisana jest dobrym językiem. Pojedyncze literówki nie psują odbioru tekstu. Pod względem edytorskim przedstawiona do recenzji rozprawa odpowiada wysokim standardom, którym niekiedy nie dorównują książki opublikowane w polskich wydawnictwach naukowych. Jej lektura była przyjemnością, za co – poza meritum ocenionym w kolejnej części recenzji- odpowiada także doskonale dobrany układ graficzny, zastosowane czcionki oraz czytelność i kolorystyka ilustracji i tabel.

Stwierdzam niniejszym, że pod względem formalnym rozprawa doktorska Pani mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej pt.: *„Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia”* wyróżnia się na tle innych doktoratów opracowywanych w polskich uczelniach.

2. Ocena części merytorycznej rozprawy doktorskiej

Oceniana rozprawa doktorska Pani mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej pt.: *„Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia”* podejmuje niezwykle aktualną problematykę rewitalizacji i przekształceń zaniedbanych terenów w śródmieściach, dla których to procesów „*tymczasowe użytkowanie*” może i powinno stać się jednym z etapów rozwoju. Doktorantka we *Wprowadzeniu* zidentyfikowała lukę badawczą, w którą wpisuje się jej rozprawa. Jej tematyka mieści się w nurcie związanym z gospodarką obiegu zamkniętego (GOZ), a przez to także z wytycznymi inicjatywy *Nowego Europejskiego Bauhausu*. Badania przedstawione w doktoracie mogą przyczynić się do tworzenia strategii wzmacniających rezyliencję i wspierających zrównoważone procesy regeneracyjne i rozwojowe miast, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów śródmiejskich. Zarówno procesy sterowane odgórnie: centralnie lub przez samorządy, jak i te oddolne funkcjonujące pod wieloma nazwami: *bottom-up urbanism*, miejska partyzantka, itp.

We *Wprowadzeniu* Pani mgr inż. arch. Zuzanna Kasperczyk-Brodecka określa cele pracy, które następnie z powodzeniem realizuje poprzez badania udokumentowane w rozprawie. Na stronach 16-17 Doktorantka umieściła szereg pytań badawczych, które pomagają jej w sformułowaniu celów, tezy i hipotez pracy oraz przedstawieniu metody (przedstawionej syntetycznie we *Wprowadzeniu* oraz bardziej szczegółowo w Częściach 1 i 2 w odniesieniu do poszczególnych etapów badań).

Teza badawcza pracy brzmi: *Recykling wakujących zasobów przestrzennych poprzez zastosowanie tymczasowego użytkowania przestrzeni może przyczynić się do ich aktywizacji społeczno-przestrzennej, a w konsekwencji do wsparcia zrównoważonych procesów rozwojowych i regeneracyjnych miasta* (str. 20).

W tej samej części (str. 20-21) Doktorantka stawia aż pięć pomocniczych hipotez badawczych, które wzmacniają jej wydzwięk. Na kartach ocenianej rozprawy zarówno teza główna, jak i poszczególne hipotezy zostały udowodnione, co dodatkowo zostało opisane w *Części 3 Podsumowanie i wnioski* (str.372-376). Tym niemniej recenzent odnosi wrażenie, że hipoteza badawcza nr 2, która brzmi: *Obiecującą metodą recyklingu jest tymczasowe użytkowanie przestrzeni, które sprzyja aktywizacji społeczno-przestrzennej i ponownemu włączeniu wakujących zasobów w strukturę miejską* (str.20), jest na tyle podobna do „głównej” tezy badawczej przedstawionej kilka linijek wcześniej, że można ją było pominąć.

Z treści rozprawy wynika, że badania Doktorantki - zarówno literaturowe, gabinetowe, przedstawione pokrótce w *Stanie Badań* (str.37-4), które były wspierane przez *Systematic Literature Review* (omówione we *Wprowadzeniu* oraz przedstawione w *Załączniku 1 do Aneksu* str. 404-409) jak i empiryczne- urbanistyczne i społeczne, dotyczą przede wszystkim miast europejskich. Jednak nigdzie nie formułuje Ona wprost takiego ograniczenia. Wspomina natomiast o odrzuceniu literatury dotyczącej przykładów spoza Europy (str.23). Przeprowadzenie poszukiwań najnowszych badań w tematyce pracy poprzez *Systematic Literature Review* jedynie w oparciu o pozycje indeksowane w WoS (z pominięciem bazy Scopus oraz znacznej części badań polskich) może wydawać się niepotrzebnie narzuconym ograniczeniem, które należy wyeliminować w przyszłej pracy badawczej.

Badania teoretyczne Doktorantki – literaturowe zostały szczegółowo omówione w *Części 1: Wakujące zasoby przestrzenne w kontekście działań regeneracyjno-rozwojowych – identyfikacja tła teoretycznego* (str. 41-122). Pomijając sformułowane poprzednio zastrzeżenie do niekoniecznego ograniczenia metody wyszukiwania źródeł badawczych, należy podkreślić, że na kartach tego rozdziału przedstawiono szereg badań opublikowanych w pozycjach krajowych i zagranicznych, które pomogły Doktorantce w identyfikacji luki badawczej, a także formułowaniu celu, pytań badawczych, tezy i hipotez oraz przyjęcia określonych metod badawczych. Tym samym, zapoznając się z przedstawioną literaturą i formułując podsumowanie i wnioski z tej części rozprawy (str.120-122) wykazała się Ona znaczącą wiedzą teoretyczną w dyscyplinie *architektura i urbanistyka* oraz kilku mniej lub bardziej pokrewnych dziedzinach nauki.

Szczegółowe badania, w oparciu o które Doktorantka sformułowała autorską *strategię recyklingu przestrzeni* przedstawiono w *Części 2: Strategia recyklingu przestrzeni- badania własne* (str. 123-370). Autorka prowadzi je, co naturalne, przede wszystkim na terenie śródmieścia

Poznania, natomiast uzupełnieniem ich są badania prowadzone w Warszawie i Budapeszcie. Należy nadmienić, że związane były one z sukcesami, jakie Doktorantka odnosiła podczas nauki w Szkole Doktorskiej Politechniki Poznańskiej. Częściowe badania prezentowała także na konferencjach, w tym na cyklicznej konferencji *Wise City: Theory & Practice* zorganizowanej przez KUiA PAN o/ Kraków i KUIASM PK.

Doktorantka na kartach rozprawy wielokrotnie zwraca uwagę na konieczność przewartościowania neoliberalnych polityk i strategii miejskich. Daleka jest jednak od miejskiego anarchizmu, a jej postulaty i stworzona na kartach pracy autorska *strategia recyklingu przestrzeni*, jest narzędziem badawczo-implementacyjnym, które w założeniach ma prowadzić do harmonijnego rozwoju poddawanych przekształceniom *wakujących* terenów śródmiejskich.

Strategia recyklingu przestrzeni składa się z trzech głównych komponentów, omówionych wstępnie we *Wprowadzeniu*, a następnie zastosowanych przez nią podczas badań nad śródmieściem Poznania, szczegółowo przedstawionych w *Części 2* rozprawy. Są to: 1. *Metoda identyfikacji potencjału wakujących zasobów przestrzennych*, która służy ocenie i kwalifikacji *wakujących* obszarów do tymczasowego użytkowania; 2. *Narzędzie kierowania rozwoju wakujących zasobów przestrzennych*, które oferuje zestaw rekomendacji uwzględniających specyfikę przestrzenną i funkcjonalną danego obszaru oraz 3. *Metoda ewaluacji inicjatyw tymczasowego użytkowania*, która umożliwi ocenę wdrożonych efektów pod względem doskonale dobranych kryteriów.

Narzędzie to jest autorskim, innowacyjnym wkładem Pani mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej w dyscyplinę naukową *architektura i urbanistyka*. Zarówno w Polsce, jak i w wymiarze międzynarodowym (o ile zostanie odpowiednio rozpowszechnione). Służy kompleksowemu rozpoznaniu zjawiska „*wakujących zasobów przestrzennych*” (pojęcie wprowadzone przez Doktorantkę do polskiego dyskursu naukowego) w celu ich optymalnego wykorzystania i ponownego włączenia w strukturę przestrzenno-funkcjonalną i społeczną miasta.

Przedstawienie tego narzędzia na przykładzie śródmieścia Poznania ukazuje jego uniwersalność, a zarazem prowadzonymi metodą kolejnych przybliżeń faz analiz i diagnoz w oparciu o uszczegóławiane i zmieniające się kryteria, doprowadziło do ukazania miarodajnych wyników oraz sformułowania możliwych scenariuszy tymczasowego użytkowania (rozwoju) dla konkretnych przestrzeni w mieście. Tymi przybliżeniami były następujące skale: całe śródmieście w granicach podlegających rewitalizacji na podstawie obowiązujących dokumentów planistycznych; jego fragment 500mx500m; odcinek jednej z ulic śródmiejskich o dużym nagromadzeniu pustych lub nieodpowiednio użytkowanych działek, a następnie - jeden z *wakujących zasobów przestrzennych* – położony przy niej kluczowy dla kompozycji urbanistycznej, sieci zielono-niebieskiej i funkcjonalnej struktury dzielnicy obszar (działka).

Warszawskie i budapesztańskie badania Doktorantki przedstawione w rozprawie służyły przedstawieniu już funkcjonujących w *wakujących* i dotychczas niewykorzystywanych obszarach miasta *tymczasowych form użytkowania* oraz ich autorskiej ewaluacji. Należy podkreślić ogromne zaangażowanie Doktorantki w badania i ich rzetelne przeprowadzenie, które powinno cechować każdego dojrzałego naukowca.

W *Aneksie* Doktorantka zamieszcza pięć *Załączników*, które dodatkowo ilustrują przyjęte przez Nią na różnych etapach pracy nad doktoratem metody badawcze (str. 404-416). Ten cenny materiał pokazuje uniwersalność zastosowanych metod, które mogą być zastosowane do badań nad różnymi obszarami miast europejskich. A zdaniem recenzenta - nie tylko europejskich.

Ogólna ocena merytoryczna rozprawy doktorskiej Pani mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej pt.: *„Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia”* jest bardzo wysoka. Rozprawa powinna ukazać się drukiem, jako wartościowa pozycja monograficzna w dyscyplinie *architektura i urbanistyka*.

3. Konkluzja

Dysertacja doktorska Pani mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej pt.: *„Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia”* jest dojrzałym opracowaniem naukowym, wykonanym w oparciu o prawidłowo dobrane metody badawcze i doskonale sformułowane kryteria oceny. Określone we *Wprowadzeniu* cele badawcze zostały w pełni zrealizowane na kartach rozprawy, a hipotezy i teza główna udowodnione. Równocześnie Doktorantka jest świadoma ograniczeń metody i wskazuje elementy, które należałoby ulepszyć w opracowanej przez Nią autorskiej *Strategii recyklingu przestrzeni*, co jest cechą dojrzałej naukownicy. Dysertacja doktorska znacząco poszerza zasób wiedzy w dyscyplinie *architektura i urbanistyka* w Polsce, o aktualne tematy, przyczyniając się do jej rozwoju.

Strukturę i poziom edytorski rozprawy recenzent ocenia jako doskonałe. Jej poziom merytoryczny również zasługuje na najwyższą ocenę. Wnioski z badań powinny mieć szansę zostać wdrożone do praktyki planistycznej w naszym kraju. Nieliczne uwagi zgłoszone w poprzednich częściach recenzji w żaden sposób tej całościowej oceny nie umniejszają. Doktorantka w sposób bardzo dobry opanowała warsztat naukowy, prawidłowo formułując lukę badawczą, metody badawcze oraz realizując wyznaczone cele. Wykazała się także ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie naukowej *architektura i urbanistyka*.

Recenzent stwierdza niniejszym spełnienie przez Panią mgr inż. arch. Zuzannę Kasperczyk-Brodecką w rozprawie doktorskiej pt. *„Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia”* w sposób doskonały merytorycznych kryteriów i wymogów wynikających z art. 187 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r., (Dz. U. z 2023 r. poz. 742) z późniejszymi uzupełnieniami. Tym samym wnosi do Dziekana Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej o kontynuację procedury, przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie Pani mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej do publicznej obrony. W wypadku pozytywnego wyniku obrony, recenzent wnosi o wyróżnienie rozprawy doktorskiej ze względu na rzetelność i dojrzałość warsztatu naukowego Doktorantki oraz przeprowadzenie i zaprezentowanie innowacyjnych, interdyscyplinarnych badań, które wniosły znaczący wkład do dyscypliny naukowej architektura i urbanistyka. Autorska *Strategia recyklingu przestrzeni* może przyczynić się nie tylko do rozwoju wiedzy w dyscyplinie naukowej, ale również do przeprowadzania skutecznych działań rewitalizacyjnych w zakresie tymczasowego użytkowania zdegradowanych lub wadliwie użytkowanych fragmentów śródmieść, zarówno w Polsce, jak i w wymiarze międzynarodowym.

Prof. dr hab.inż.arch. Mateusz Gyurkovich

Kraków, 16.05.2025